

SÁMI PARLAMENTÁRALAŠ RÁĐI EVTTOHUS GUOSKKADIN EU ÁRKTALAŠ INFORMAŠUVNDNAGUOVDDÁŽA

1. Láidehus

Sápmelaččat leat Eurohpa Uniovnna áidna álgoálbmot, geaid sajádat lea dovddastuvvon Ruota ja Suoma EU-searvansoahpamušain. Sápmelaččat orrot Suomas, Ruotas, Norggas ja Ruoššas ja árvvoštallojuvvo, ahte sii leat sullii 75 000 – 100 000 dan mielde makkár rehkenastinvuohki lea geavahusas. Sápmelaččaid vuoigatvuođat álgoálbmogin gullet EU sis- ja olgopolitihkkii. Ruotas, Norggas ja Suomas sápmelaččaid ovddastit válggain välljejuvvon sámedikkitt. Ruošša sápmelaččaid ovddastit sámesearvvit, daningo doppe sápmelaččain ii leat iežas parlamentáralaš orgána. Sámedikkitt leat vuodđudan sápmelaččaid virggálaš ovttasbargoorgána, Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR), fuolahit sápmelaččaid vuoigatvuođalaš sajádaga dorvvasteamis earenoamážit gaskariikkalaš áššiin. Ruošša beale sámesearvvit oassálastet ovttasbargui dárkodeaddjin.

2. Sámi parlamentáralaš ráđi evttohus

Eurohpa uniovnna kommišuvdna lea 20.11.2008 dohkkehan diehtoaddima: Eurohpa uniovdna ja árkatalaš guovlu. Diehtoaddimis Eurohpa uniovdna čatnašuvvá bissovaš ságastallamii árkatalaš álgoálbmogiiguin. Diehtoaddimis gávnnahuvvo maiddá, ahte EU berrešii vihkkeshallat mo álgoálbmogiid searvevuotta lágiduvvo oassin EU davviguovllu oli politihka. Diehtoaddimis lea maid ásahuvvon ulbmilin vuodđudit EU árkatalaš informašuvdnaguovddáža. Suoma stáhtaráđđi lea evttohan, ahte Eurohpa Uniovnna Árkatalaš informašuvdnaguovddáš vuodđuduvvošii Roavvenjárgii Árkatalaš guovddáža oktavuhtii.

SPR doarju EU figgamuša vuodđudit árkatalaš informašuvdnaguovddáža ja oaidná, ahte guovddáš berrešii vuohkkasepmosit doaibmat árkatalaš guovllus. SPR doarju Suoma stáhta evttohusa vuodđudit árkatalaš informašuvdnaguovddáža Roavvenjárgii. SPR sávvá, ahte Ruotta ja Norga dorjot ulbmila. SPR fállá áššedovdamušastis EU álgoálbmogiid searvevuoda ovddideami várás oassin EU davviguovllu oli politihka.

SPR oaivvilda, ahte informašuvdnaguovddáža evttohuuvvon barggut leat menddo gáržžit. SPR oaidná EU árkatalaš politihka ovddideami hui dehálažžan ja oaidná, ahte álgoálbmotgažaldagat berrešedje leat informašuvdnaguovddáža deháleamos bargun. Guovddáža ovddasvástádussan berrešii leat earenoamážit ságastallan árkatalaš álgoálbmogiiguin kommišuvdna diehtoaddima mielde. Ságastallama álkidahtášii guovddáš sajádat árkatalaš guovllus. SPR deattuha, ahte vai ságastallan livččii albma, de kommišuvdna berre dorvvastit resurssaiguin álgoálbmogiid vejolašvuoda oassálastit ságastallamii. SPR evttoha, ahte guovddáš sáhtášii leat oassi EU olgohálddahas ja vástidivččii maiddá EU sis- ja olgopolitihkalaš oktavuodain álgoálbmogiiguin ja koordinere maiddá álgoálbmogiid skuvlen- ja dutkangažaldagaid, daningo Árkatalaš Universitehta čállingoddi lea Roavvenjárggas. Guovddáža bargguide galggašii gullat maiddá árkatalaš álgoálbmotgielaid sajádaga ovddideapmi ja ovddidit Eurohpa uniovnna doaimma oassin. Guovddáš galggašii doaibmat ovttasbarggus álgoálbmotgažaldagaid giedahalli árkatalaš diedihanovttadagaiguin. Bargguide gulašedje maiddá dálkkádatrivdangažaldagat ja

EU ovttasbargu Árktalaš rádiin. SPR sávvá lassin, ahte guovddáža bargguin válđošii vuhtii maid biodiversitehtasoahpamuša álgoálbmogiidda guoski artihkkaliid ollašuttin. Soahpamuša artihkkalat 8(j), 10(c) ja 15 gusket álgoálbmogiidda, ja livččii lunddolaš, ahte kommišuvnna biodiversitehtasoahpamuša ollašuttin- ja ovddidanbarggut dáid doaimmaid oasil sirdojuvvošedje Roavvenjárgii.

SPR evttoha, ahte Eurohpa Uniovnna ráhkadusfoandaprográmmain válđošedje oktan oassesuorgin sámiid ássanguovlluid eallinfámolašvuoda sihkkarastin, sáme kultuvrra doaibmanvejolašvuodaid sihkkarastin ja sámeealáhusaid sajádaga buorideapmi. EU informašuvdnaguovddáža oktan bargun galggašii leat sámedimenšuvnna vuhtiiváldin EU ruhtadan- ja ulbmilprográmmain. SPR doallá dehálažžan, ahte EU:s lea iežas InterregSápmi vuolleprográmma, muhto dat ii leat doarvái. Sáme kultuvrra doarjun galgá leat oppalaččat ulbmilin EU ruhtadanprográmmaid oassin.

Jagi 2007 ON dievasčoahkkinn lea dohkkehan julggaštusa álgoálbmogiid vuoigatvuodain¹. Buot EU lahttoriikkat ja Norga jienastedje julggaštusa bealis. Julggaštus dáhkida eamiálbmogiidda iešmearridanvuoigatvuoda² ja vuoigatvuoda oassálastit mearrádušdahkamii sidjiide guoski áššiin.³ Sámi parlamentáralaš ráđdi oaidná, ahte EU berre ollašuttit álgoálbmotjulggaštusa sija olgoriikkapolitiikkastis ja dorvvastit sápmelaččaid váikkuhanvejolašvuodaid dan viidodagas man álgoálbmotjulggaštus eaktuda. SPR oaidná, ahte árktalaš informašuvdnaguovddáš SPR eaktudan viidodagas dorjjošii álgoálbmotjulggaštusa ollašuttima. SPR deattuha, ahte oktavuotta EU ja SPR gaskkas berre buorránit vai árktalaš diehtoaddima ja álgoálbmotjulggaštusa geatnegasvuodát ollašuvvet.

Birassuodjalan- ja dálkkádatrivdangažaldagat leat SPR oaivila mielde deháleamos áššit, maid EU berrešii válđit vuhtii guorahaladettiin árktalaš informašuvdnaguovddáža bargguid álgoálbmotoli lassin. Dálkkádatrivdan- ja biraspolitiikka berre leat čadažohtti prinsihppan EU doaibmamis. Álgoálbmogiidda dálkkádatrivdama eastadeapmi ja dan hehttehusaid geahpedeapmi ja maid vuoigatvuotta buhtes, álgoálgosaš lundui lea maid olmmošvuoigatvuodagažaldagat. Árktalaš álgoálbmogiid ealáhusat vuodđuduvvet luondduváriide ja daid suvdinnávccalaš ávkkástallamii, ja jos luondduvárit jávkjet dahje dálkkádatrivdan eastá daid ávkkástallama, de álgoálbmotkultuvrra boahttevuotta lea áitojuvvon. SPR oaidná earenoamáš dehálažžan, ahte EU árktalaš informašuvdnaguovddáža bargguide gulašedje biras- ja dálkkádatrivdanáššit.

SPR stivra sávvá, ahte EU kommišuvdna ja Norgga, Ruota ja Suoma riikkaid dorjot SPR evttohusaid ja čatnašuvvet ovddidit SPR evttohusaid nationála ja gaskariikkalaš dásis. SPR sávvá, ahte EU ja SPR álggahit lagaš ovttasbarggu EU árktalaš- ja álgoálbmotpolitiikka ovddideami várás. Sámi parlamentáralaš ráđdi sávvá vástádusa dán oktavuodaváldimii nu johtilit go vejolaš. Sámi parlamentáralaš ráđi čállingoddi addá áššis mielas lassiedut.

¹ A/RES/61/295

² Article 3: Indigenous peoples have the right to self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

³ Article 18: Indigenous peoples have the right to participate in decision-making in matters which would affect their rights, through representatives chosen by themselves in accordance with their own procedures, as well as to maintain and develop their own indigenous decision-making institutions.

Article 19: States shall consult and cooperate in good faith with the indigenous peoples concerned through their own representative institutions in order to obtain their free, prior and informed consent before adopting and implementing legislative or administrative measures that may affect them.

Anáris 9.9.2010

Klemetti Näkkäljárvi
Sámi parlamentáralaš
ráđi ságajodiheaddji

Rauna Rahko
Sámi parlamentáralaš
ráđi čálli

Juohkin:
Eurohpa Uniovnna komišuvdna
Norgga olgoriikkaministeriija
Ruota olgoriikkaministeriija
Suoma olgoriikkaministeriija

Mielddus: Sámi parlamentáralaš ráđi dálkkádatpolitihkalaš strategiija